

Силабус навчальної дисципліни

«ОСНОВИ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ В АРХЕОЛОГІЇ»

Галузь знань:	03 - гуманітарні науки.
Спеціальність:	032 — історія та археологія.
Рівень вищої освіти:	третій (освітньо-науковий/освітньо-творчий) рівень.
Освітня кваліфікація:	Доктор філософії.
Форма навчання:	стаціонарна/заочна.
Розробник:	д.і.н. – Олександр СИМОНЕНКО.

Кількість кредитів ЄКТС:	3.
Програма навчання:	12 тижнів
Мова викладання:	українська.
Форма оцінювання:	залік.

Обсяг – 90 годин

лекцій 16 годин

семінарів 14 годин

самостійної роботи 60 годин

Київ - 2022

ЗМІСТ

I. Структура дисципліни.

I.1. Анотація дисципліни.

II. Організація навчання.

II.1. Календарно-тематичний план.

II.2. Тематичний план.

II.3. Література для вивчення дисципліни.

II.4. Технічні вимоги для вивчення дисципліни.

III. Форми та методи контролю.

III.1. Результати навчання, методи викладання і форми оцінювання.

III.2. Умови визначення навчального рейтингу дисципліни.

III.3. Критерії оцінювання знань і вмінь з дисципліни.

III.4. Порядок перерахунку показників нормативної 100-бальної університетської шкали оцінювання в національну 4-бальну шкалу та шкалу ECTS.

IV. Політика доброчесності.

I. СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ

I.1. Анотація дисципліни.

Основна мета спецкурсу – введення в археологію як самостійну науку, ознайомлення з основними методами археологічного дослідження. Він адресований аспірантам-старшокурсникам та аспірантам. Тематика лекцій охоплює кабінетні дослідження, знайомить слухачів з основними фундаментальними поняттями археології та методами наукового аналізу археологічних джерел.

Слухач, вже знайомий з основами археології, повинен отримати чітке уявлення про основні методи кабінетних археологічних досліджень. І не тільки дізнатися про них, а й навчитися їх застосовувати, зокрема, для написання наукових робіт.

У археології так само, як і в інших наук, є своє коло джерел. Специфіка їх полягає в тому, що вони є залишками матеріальної культури давніх, нині не існуючих суспільств. Вивчення та аналіз археологічного матеріалу вимагають цілого набору процедур, розташованих в певній послідовності.

Первинний аналіз і обробка археологічних матеріалів починається вже в процесі розкопок. Вони є початковою стадією археологічного дослідження. Результати розкопок у вигляді артефактів та графічної фіксації поступають у камеральну обробку – наступну стадію дослідження.

Після належної камеральної обробки настає наступний етап дослідження – складання наукового звіту. Дані звіту стають єдиним джерелом інформації про вже знищену у процесі розкопок пам'ятку, і тому складання звіту є відповідальною і серйозною роботою.

Важливою частиною археологічного дослідження є встановлення культурної належності та датування пам'яток (хронологія). Хронологія є основою майже всіх побудов в археології. Вивчення археологічних пам'яток поза хронологічного контексту є неможливе.

Для зручності аналізу та систематизації масового матеріалу застосовується класифікація – аналіз артефактів за визначеними загальними ознаками. Важливим для дослідження є правильне виділення засади класифікації (типоутворюючої ознаки).

Заключною частиною та певним підсумком дослідження є робота з літературою: пошук аналогій та письмовий виклад своїх думок на основі оброблених і інтерпретованих археологічних фактів у вигляді наукової роботи. Тут, крім наукових знань, потрібна певні літературні здібності, знання правил написання наукової роботи, вміння користуватися апаратом (посилання, бібліографія, структура роботи, редагування тощо).

Сучасний рівень розвитку науки передбачає вміння користуватися комп'ютером, принаймні текстовим редактором Microsoft Word. Ця тема напряму пов'язана з попередньою.

Курс включає три основні блоки:

1. Первинна обробка археологічних джерел (камеральна обробка матеріалу; методика складання наукового звіту).

2. Інтерпретація археологічного матеріалу (класифікація та типологія; хронологія і періодизація; статистичні методи).

3. Методика наукової творчості (структура та планування наукової роботи з археології; принципи написання статті, дисертації та монографії; структура наукової роботи; робота з текстовим редактором Microsoft Word).

Актуальність курсу зумовлена необхідністю практичної підготовки слухача до самостійної наукової інтерпретації археологічного матеріалу. Подібний курс відсутній у програмах гуманітарних вишів і, як правило, навички дослідника молоді фахівці опановують на практиці через поради та допомогу старших колег, безсистемно і різною мірою. Тому систематизація та уніфікація навичок кабінетного дослідження є необхідними фазами підготовки археолога.

Мета і завдання курсу: Програма курсу "Основи наукового дослідження в археології" має на меті надати аспірантам, археологам і антропологам, навички професійного наукового дослідження: первинної обробки та інтерпретації археологічного матеріалу, вміння систематизувати та аналізувати артефакти, оволодіти методикою теоретичного дослідження, вміння працювати з літературою, знання правил написання наукових текстів різних рівнів.

Міждисциплінарна координація: Свідчення античних авторів (письмові або наративні джерела), епіграфічні та нумізматичні дані, археологічні джерела.

II. ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

I.1. Календарно-тематичний план.

теми	заняття	дата
Тема 1. КАМЕРАЛЬНА ОБРОБКА АРХЕОЛОГІЧНОГО МАТЕРІАЛУ	Лекція 1	січень
Тема 2. МЕТОДИКА СКЛАДАННЯ НАУКОВОГО ЗВІТУ	Лекція 2	січень
Тема 3. КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ТИПОЛОГІЯ	Лекція 3	січень
Тема 4. ХРОНОЛОГІЯ І ПЕРІОДИЗАЦІЯ	Лекція 4	лютий
Тема 5. ІНТЕРПРЕТАЦІЯ АРХЕОЛОГІЧНОГО МАТЕРІАЛУ	Лекція 5	лютий
Тема 6. МЕТОДИКА НАПИСАННЯ НАУКОВОГО ТЕКСТУ	Лекція 6	лютий
Тема 7. РОБОТА В ТЕКСТОВОМУ РЕДАКТОРІ MICROSOFT WORD	Лекція 7	березень
Камеральна обробка археологічного матеріалу.	Семінар 1	березень
Методика складання наукового звіту	Семінар 2	березень
Класифікація і типологія	Семінар 3	квітень
Хронологія і періодизація	Семінар 4	квітень
Інтерпретація археологічного матеріалу	Семінар 5	квітень
Методика написання наукового тексту	Семінар 6	квітень

Робота в текстовому редакторі Microsoft Word	Семінар 7	квітень
Написання дослідницької роботи	Самостійна робота	січень-квітень
Залік		кінець квітня

II.2. Тематичний план.

№ з/п	Теми занять	Кількість годин
Лекція 1	<p>Тема 1. Камеральна обробка археологічного матеріалу Камеральна обробка – другий етап археологічного дослідження. Перевірка стану артефактів. Необхідність точного підпису. Промивання. Особливості промивання. Сушка і її умови. Шифрування. Шифр – "паспорт" матеріалу. Індивідуальні та масові знахідки. Нумерація. Складання колекційного опису. Консервація. Визначення консервації. Консервація речей з різних матеріалів. Етикетаж. Реставрація. Визначення реставрації. Інвентаризація. Зберігання знахідок. Законодавчі засади музейного зберігання. Інструкція 2007 р. Зберігання археологічних знахідок в немuseumних установах. Загальні вимоги до умов зберігання археологічних знахідок. Температура, вологість, дезінфекція. Пакування та транспортування.</p> <p>Література</p> <p>1. Державні будівельні норми України. Реконструкція, ремонт, реставрація об'єктів невиробничої сфери. Реставраційні, консерваційні та ремонтні роботи на пам'ятках культурної спадщини. ДБН В.3.2-1-2004. Держбуд України. Київ, 2005.</p> <p>2. ДСТУ-Н Б В.3.2-4:2016 - Настанова щодо виконання ремонтно-реставраційних робіт на пам'ятках архітектури та містобудування Проект ДСТУ «Настанова щодо виконання ремонтно-реставраційних робіт на пам'ятках архітектури та містобудування» розроблений з метою встановлення загальних вимог до виконання робіт по реставрації, консервації, реабілітації, музеєфікації, реставраційного ремонту, а також до технології першочергових та протиаварійних робіт (роботи по нормалізації вологісного стану кладки, роботи з опорядження фасадів та інтер'єрів, роботи з консервації та реставрації цегляних поверхонь, деревини, ліпного декору, металу тощо, роботи з консервації стародавнього мурування). Проект ДСТУ поширюється на об'єкти культурної спадщини, які віднесено до пам'яток архітектури, містобудування національного або місцевого значення, нерухомих пам'яток історії, культури, археології, а також щойно виявлених об'єктів культурної спадщини. З набранням чинності цього ДСТУ буде скасовано чинність ДБН В.3.2-1-2004 «Реставраційні, консерваційні та ремонтні роботи на пам'ятках культурної спадщини». ДСТУ В.3.2-1 встановлює загальні вимоги до виконання робіт по реставрації, консервації, реабілітації, музеєфікації, реставраційного ремонту та пристосування пам'яток, а також до</p>	3 год.

	<p>технології першочергових та протиаварійних робіт https://dbn.co.ua/load/normativy/dstu/dstu_v_3_2_1/5-1-0-1728 Дата початку дії: 01.01.2017 Згідно: Наказ № 174 від 21.06.2016 2. Інструкція МКУ з музейного обліку, зберігання та використання пам'яток державної частини музейного фонду України від 25 жовтня 2007 р.</p>	
Лекція 2	<p>Тема 2. Методика складання наукового звіту Необхідність та обов'язковість наукового звіту. Види наукового звіту: повний (архівний), короткий (для повідомлень), спрощений (для замовника). Складові наукового звіту (щоденник, інші польові записи, кресленики, фотографії). Щоденник – основний документ, на базі якого складається текст наукового звіту. Форма написання щоденника: що треба і чого не треба там показувати. Структура вступу: вступні зауваження, історико-архівні дані, опис методики, опис пам'ятки (сучасна адреса, тип пам'ятки, культурна належність, географічні координати, топографія тощо), список членів експедиції, номери дозвільних документів. Основна частина: опис досліджених об'єктів та знайдених в них артефактів (поселення – за квадратами або спорудами, могильник – за похованнями). Опис артефактів (матеріал, техніка виготовлення, форма та її особливості, орнаментация, окремі риси, розміри). Мова звіту. Необхідний науковий апарат звіту (література, хронологічні визначення за необхідністю). Об'єктивність. Принцип адмірала Макарова "Пишемо те, що спостерігаємо. Чого не спостерігаємо, те не пишемо". Література Методические рекомендации по исследованию курганных памятников. Киев, 1986. Науменко Н.В. Аналіз наукової звітності про археологічні дослідження у 2009 р. Археологічні дослідження в Україні 2009 р. К.: ІА НАН України, 2010, с. 299-300. Положення про методику проведення археологічних польових досліджень та про порядок складання наукового звіту, Протокол № 2 від 24. 01. 2008 р. Вченої ради Інституту археології НАН України.</p>	3 год.
Лекція 3	<p>Тема 3. Класифікація та типологія Класифікація – формальна систематизація археологічних явищ. Визначення класифікації в літературі. Історія археологічної класифікації. Ознака – основна одиниця класифікації. Визначення ознаки за різними авторами. Суттєві та випадкові (довільні) ознаки. Типи класифікації: інтуїтивна, штучна та природна, аналітична, класифікація вищого рангу тощо. Штучні класифікації – аналітична, таксономічна або ієрархічна. Дослідницьке групування. Природна класифікація – дослідження закономірностей, закладених у самому матеріалі. Кінцева мета природної класифікації – побачити поза формальними ознаками штучної класифікації іманентні властивості матеріалу. Рівні класифікації. Визначення таксону. Типологічна класифікація. Поняття типу. Типоутворюючі ознаки. Наскрізні та хронологічні класифікації. Література</p>	2 год.

	Sharer R.J., Ashmore W. Fundamentals of archaeology. Menlo Park, 1979.	
Лекція 4	<p>Тема 4. Хронологія і періодизація</p> <p>Хронологія і періодизація – класифікація на підставі часу, систематизація археологічних явищ у часі. Датування – визначення часу побутування речі або явища. Методи датування: за аналогіями, за супроводжуваним матеріалом, за хронологічними індикаторами. Поняття хронологічного індикатора. Абсолютні та відносні дати. Релятивна хронологія, поняття фази або ступеню. Різниця між вітчизняними та західними археологами з точки зору хронології. Кореляційний метод. Принцип взаємозустрітності. Sie können es, müssen es aber nicht. Методи датування. Письмові та нумізматичні джерела. Метод аналогій. Метод перехресного датування. Метод "вузьких" та "широких" дат. Що таке terminus post quem і terminus ante quem. Головні помилки при датуванні. Науково-природничі методи датування.</p> <p>Література Childe V.G. Piecing together the past: the interpretation of archaeological data. London, 1956.</p>	2 год.
Лекція 5	<p>Тема 5. Інтерпретація археологічного матеріалу</p> <p>Інтерпретація – це широкий процес осмислення результатів будь-якої обробки і організації археологічних фактів і спостережень. Тлумачення археологічних матеріалів є нашими висновками. Роль дослідницького досвіду, інтуїції і здогадок. Первинні спостереження – накопичення фактів. Наступний крок – пошук зв'язків між фактами, шарами, знахідками. Перехід археологічних фактів в історичні – результат інтерпретації. Рівні інтерпретації. Перший рівень – розпізнавання. Другий рівень – створення гіпотези. Гіпотеза в науковому дослідженні – встановлення наявності або відсутності зв'язку між емпіричними спостереженнями або фактами, відновлення невідомих фактів за відомими. Необхідність коректного формулювання гіпотези. Несуперечливі версії. Перевірка версій. Етнографічні паралелі як інструмент побудування гіпотези. Перевірка антропологією. Конвергенція і дифузія. Традиції та інновації. Міграції, культурні контакти та асиміляція.</p> <p>Література Археологія Української РСР: У 3 т. Київ, 1971. Т. 1. Залізник Л.Л. (ред.). Археологія України. Курс лекцій. Київ, 2005. Клейн Л.С. Археологическое исследование. 2 т. Донецьк, 2012-2013.</p>	2 год.
Лекція 6	<p>Тема 6. Методика написання наукового тексту</p> <p>Розкопки – лише перший етап здобуття нового знання, накопичення джерела. Другий етап – осмислення археологічних фактів, інтерпретація, головний інструмент дослідника – наукова література. Останній етап – написання наукової роботи. Службовий твір – науковий твір, замовником якого є заклад, в якому працює автор. Види наукових робіт. Тези доповіді – стислий виклад доповіді на конференції. Публікаційні та аналітичні статті. Наукові та науково-популярні монографії. Дисертації. Планування наукової роботи. Системи посилань (код, напівкод, виноска).</p>	2 год.

	Необхідність посилань. Плагіат – одна з головних та найважчих провин науковця. Використання штучного інтелекту в науковому дослідженні. Мова та стиль викладу. Головні недоліки авторановачка. Апарат та ілюстрації.	
Лекція 7	Тема 7. Робота в текстовому редакторі Microsoft Word Підготовка файлу: назва, розмітка сторінки, пагінація. Непідготовлений файл – прояв неповаги до тих колег, куди він потрапить (редактора, потенційного рецензента або наукового керівника). Шрифт, кегель, стиль, мова. Користування табулятором, інтервали, абзаци. Посилання. Програма Рецензування. Література: 1. https://it.wikireading.ru/48019 2. https://sites.google.com/view/ddkbmta-info/	2 год.
Семінар 1	Камеральна обробка археологічного матеріалу 1. Завдання та етапи камеральної обробки. 2. Перевірка матеріалу. 3. Розборка та промивання. 4. Шифрування та опис матеріалу. 5. Консервація дерева і заліза в польових умовах. 6. Завдання та способи реставрації. 7. Первинна реставрація кераміки. 8. Зберігання знахідок у немусейних установах. 9. Вимоги до умов зберігання. 10. Транспортування артефактів: головні умови та вимоги.	2 год.
Семінар 2	Методика складання наукового звіту. 1. Види наукового звіту: повний (архівний), короткий (для повідомлень), спрощений (для замовника). 2. Складові наукового звіту (щоденник, інші польові записи, кресленики, фотографії). Щоденник – основний документ, на базі якого складається текст наукового звіту. 3. Форма написання щоденника. 4. Структура звіту. 5. Принцип адмірала Макарова.	2 год.
Семінар 3	Класифікація і типологія. 1. Визначення класифікації в літературі. 2. Історія археологічної класифікації. 3. Ознака – основна одиниця класифікації. Визначення ознаки. 4. Суттєві та випадкові (довільні) ознаки. 5. Типи класифікації. Штучні та природні класифікації. 6. Рівні класифікації. 7. Визначення таксону. Типологічна класифікація. 8. Поняття типу. Типоутворюючі ознаки.	2 год.
Семінар 4	Хронологія і періодизація. 1. Хронологія і періодизація – класифікація на підставі часу, систематизація археологічних явищ у часі. 2. Датування. Головні помилки при датуванні. 3. Що таке terminus post quem і terminus ante quem. 4. Датування за аналогіями, за супроводжуваним матеріалом, за хронологічними індикаторами. Поняття хронологічного індикатора.	2 год.

	6. Абсолютні та відносні дати. 7. Релятивна хронологія, поняття фази або ступеню. 8. Кореляційний метод. 9. Методи датування.	
Семінар 5	Інтерпретація археологічного матеріалу. 1. Інтерпретація – осмислення результатів будь-якої обробки і організації археологічних фактів і спостережень. 2. Роль дослідницького досвіду, інтуїції і здогадок. 3. Накопичення фактів, пошук зв'язків між фактами, шарами, знахідками. 4. Рівні інтерпретації. 5. Визначення гіпотези – встановлення наявності або відсутності зв'язку між емпіричними спостереженнями або фактами, відновлення невідомих фактів за відомими. 6. Формулювання гіпотези. Несуперечливі версії. 7. Етнографічні паралелі як інструмент побудування гіпотези. 8. Конвергенція і дифузія. 9. Традиції та інновації. Міграції, культурні контакти та асиміляція.	2 год.
Семінар 6	Методика написання наукового тексту. 1. Головний інструмент дослідника – наукова література. 2. Службовий твір. 3. Види наукових робіт (тези доповіді, статті, монографії, дисертації). 4. Системи посилань (код, напівкод, виноски). 5. Плагіат – одна з головних та найважчих провин науковця. 6. Можливість використання штучного інтелекту. 7. Мова та стиль викладу. 8. Апарат та ілюстрації.	2 год.
Семінар 7	Робота в текстовому редакторі Microsoft Word. 1. Підготовка файлу. 2. Шрифт, кегель, стиль, мова. 3. Користування табулятором, інтервали, абзаци. 4. Посилання. 5. Програма Рецензування.	2 год.
Самостійна робота	<ul style="list-style-type: none"> • підготовка наукової доповіді; • наукова стаття за темою дисертаційного дослідження обсягом 0,5 - 1 д.а. МЕТА І ЗАВДАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ Головна мета проведення самостійної роботи полягає у необхідності більш широкого огляду тематики курсу з використанням матеріалів періодичних видань, наукових праць, монографій з окремих питань дисципліни. Важливою складовою самостійної роботи аспірантів є виконання індивідуальних робіт. Виконання індивідуальних робіт має на меті: <ul style="list-style-type: none"> ☐ закріплення знань теоретичного курсу; ☐ набуття навичок критичного аналізу джерел ☐ опанування вітчизняної й зарубіжної літератури із проблематики. 	60 год.

II.3. Література для вивчення дисципліни.

Для підготовки до семінарів та написання рефератів аспіранти можуть користуватися літературою наявною у Науковій бібліотеці Інституту археології НАН України, та [Електронною бібліотекою ВГО «Спілка археологів України»](#). Курс забезпечений посібниками та базовою літературою:

Гамкрелідзе Т.В., Иванов В.В. Индоевропейский язык и индоевропейцы. Тбилиси, 1984. Т. 1–2.

Залізник Л.Л. (ред.). Археологія України. Курс лекцій. К.: Либідь, 2005

Каменецкий И.С. К методике раскопок степных курганов. В: Древние и

Клейн Л.С. Археологическое исследование. Т. 1-2. Донецк, 2012.

Методические рекомендации по исследованию курганных памятников. Киев, 1986.

II.4. Технічні вимоги для вивчення дисципліни.

Викладач курсу рекомендує користуватись відкритим програмним забезпеченням (*open-source software*). Зокрема:

1. Текстовий редактор (письмові роботи приймаються в форматі doc, odt). Приклад – компоненти LibreOffice.

2. Бібліоменеджер для роботи з списками літератури та бібліографічними посиланнями. Приклад — Zotero.

3. Графічні редактори. Приклад відкритого програмного забезпечення з функціоналом Adobe Photoshop – GIMP, Photopea.

Комунікація що до процесу навчання здійснюється через офіційну поштову скриньку викладача. На поштову адресу надсилаються електронні документи (файли практичної роботи та письмового завдання/есе). Час відповіді на лист — до 24 години. Листи і повідомлення можуть бути не опрацьовані у вихідні та святкові дні, а також в період з 21-00 до 9-00.

III. ФОРМИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЮ

Поточний контроль знань здійснюється під час проведення семінарських занять і має на меті перевірку рівня засвоєння аспірантами певних розділів (тем) навчальної програми, пошуку й критичного аналізу його-джерел. Формами поточного контролю є семінарське опитування, заслуховування доповідей, дискусії; письмова дослідницька робота. Поточний контроль передбачає оцінювання кожного виду робіт, зазначених в «Умовах визначення навчального рейтингу», та здійснюється у відповідності до визначених критеріїв (див. наступний розділ).

Мета поточного контролю – оцінити ступінь засвоєння теоретичного і практичного матеріалу та рівень знань аспірантів з відповідних частин дисципліни.

Рівень поточних знань оцінюється в балах по кожному із передбачених видів практичних завдань окремо:

- відповіді, участь у дискусії на практичних заняттях;
- письмові творчі (індивідуальні) роботи;
- підготовка і презентація дослідницької письмової роботи.

Згідно до методики рейтингової оцінки поточний рейтинг аспіранта розраховується як сума балів за всіма видами практичних завдань і наращується протягом семестру.

Аспіранти, поточні знання яких оцінені на “незадовільно” (0-40 балів), вважаються не атестованими і до екзамену з дисципліни не допускаються. аспіранти, які за роботу в семестрі та на екзамені набрали 41-59 балів мають право на перескладання.

Самостійна робота. Головна мета проведення самостійної роботи полягає у необхідності більш широкого огляду тематики курсу з використанням матеріалів періодичних видань, наукових праць, монографій з окремих питань дисципліни.

Важливою складовою самостійної роботи аспірантів є виконання індивідуальних робіт.

Виконання індивідуальних робіт має на меті:

- закріплення знань теоретичного курсу;
- напрацювання навичок критичного аналізу джерел
- опанування вітчизняної й зарубіжної літератури із проблематики.

Вимоги до письмової дослідницької роботи.

Тему письмової роботи обирає аспірант, обов'язково погоджуючи її з викладачем. Письмова робота – самостійне дослідження питання/проблеми аспірантом, що демонструє його аналітичні здібності та вміння доходити самостійних висновків. Дослідник повинен поставити перед собою чітку мету та завдання, які намагатиметься розв'язати. Письмова робота не може бути переказом, реферуванням однієї або декількох праць. Письмова робота повинна передовсім базуватися на роботі з літературою (офіційні документи, монографічні видання, періодика та матеріали архівних фондів; візуальними джерелами: матеріалами археологічних колекцій). Заохочується посилання на/дискусія з лекційним матеріалом.

Обсяг письмової роботи: 0.5–1 авторського друк. аркуша (20.000-40.000) друкованих знаків з урахуванням пробілів та тексту посилань).

Вимоги до виносок: обов'язково робляться посилання на кожен цитату, що зустрічається в тексті, на кожен наведений факт (дата, подія, статистичні дані), що не є загальновідомим чи залишається дискусійним. Забороняється робити посилання на літературу/джерела, що не опрацьовуються аспірантом у ході дослідження. Будь-яка “прихована цитата”, тобто дослівна передача тексту без лапок (у тому числі в перекладі з іноземної мови), є плагіатом. Аспірант, плагіат якого у роботі доведений, отримує 0 балів за залік.

До списку джерел і літератури вносяться всі опрацьовані тексти, навіть якщо аспірант не робить на них посилань. Оцінюється не кількість опрацьованих джерел, а якість роботи з ними. Критерії оцінювання: вибір цікавої/дискусійної/проблемної теми; повнота її розкриття через досягнення поставленої мети й розв'язання сформульованих завдань; вміння працювати з джерелами, критично аналізувати їх; володіння історичною літературою та лекційним матеріалом; самостійність і глибина висновків.

Роботу слід надіслати на пошту викладача не пізніше ніж за 48 годин до заліку.

Орієнтовні теми для самостійної дослідницької роботи:

1. Стан знахідок під час археологічних розкопок.
2. Первинна обробка артефактів.
3. Облік та перевірка провенансу.
4. Польова консервація і реставрація археологічного матеріалу.
5. Шифрування та запис до польового опису.
6. Збереження органічних матеріалів.
7. Умови зберігання знахідок.
8. Значення наукового звіту.
9. Види та складові наукового звіту.
10. Щоденник – основа наукового звіту. Форма написання щоденника.
11. Структура і мова наукового звіту
12. Опис артефактів.
13. Принцип адмірала Макарова.
14. Визначення класифікації в літературі.
15. Історія археологічної класифікації.
16. Основна одиниця класифікації. Визначення її за різними авторами.
17. Суттєві та випадкові (довільні) ознаки.
18. Типи класифікації.
19. Штучні класифікації. Дослідницьке групування.

20. Природна класифікація та її кінцева мета.
21. Рівні класифікації. Визначення таксону.
22. Типологічна класифікація. Поняття типу. Типоутворюючі ознаки.
23. Наскрізні та хронологічні класифікації.
24. Хронологія і періодизація – класифікація на підставі часу, систематизація археологічних явищ у часі.
25. Що таке періодизація і чим вона відрізняється від хронології?
26. Датування. Поняття хронологічного індикатора.
27. Абсолютні та відносні дати.
28. Релятивна хронологія, поняття фази або ступеню.
29. Кореляційний метод.
30. Принцип взаємозустрітності. Sie können es, müssen es aber nicht.
31. Методи датування.
32. Що таке terminus post quem і terminus ante quem.
33. Науково-природничі методи датування.
34. Інтерпретація – процес осмислення результатів будь-якої обробки і організації археологічних фактів і спостережень.
35. Роль дослідницького досвіду, інтуїції і здогадок.
36. Кроки інтерпретації: накопичення фактів, пошук зв'язків між фактами.
37. Рівні інтерпретації – розпізнавання, створення гіпотези.
38. Гіпотеза в науковому дослідженні. Необхідність коректного формулювання гіпотези.
39. Несуперечливі версії. Перевірка версій.
40. Конвергенція і дифузія. Традиції та інновації. Міграції, культурні контакти та асиміляція.
41. Спостереження і факти, їх угруповання.
42. Репрезентативність вибірки. Критерій достовірності.
43. Вірогіднісно-статистичний підхід у вивченні об'єктів.
44. Якісні та кількісні ознаки. Кореляція ознак.
45. Статистичний полігон.
46. Системний підхід у вивченні археологічних пам'яток.
47. Етапи здобуття нового знання – розкопки, інтерпретація, написання наукової роботи.
48. Службовий твір.
49. Види наукових робіт (тези, статті, монографії, дисертації).
50. Планування наукової роботи.
51. Системи посилань (код, напівкод, виноска). Необхідність посилань.
52. Плагіат – одна з головних та найважчих провин науковця.
53. Можливість використання штучного інтелекту.
54. Мова та стиль викладу. Апарат та ілюстрації.
55. Підготовка файлу: назва, розмітка сторінки, пагінація.
56. Шрифт, кегель, стиль, мова.
57. Користування табулятором, інтервали, абзаци.
58. Посилання.
59. Програма Рецензування.
60. Виготовлення ілюстрацій у графічному редакторі: головні принципи.

Підсумковою формою контролю є залік.

Підсумковий контроль знань здійснюється шляхом складання письмового заліку.

До заліку допускаються аспіранти, які мають необхідний рівень поточних знань.

Залік проводиться в письмовій, за завданнями які складені на основі програми курсу та мають однаковий рівень складності.

На заліку аспірантам буде запропоновано дати розгорнуті відповіді на 3 обов'язкові запитання однакової складності, які вимагають вдумливого критичного опрацювання матеріалу усього курсу та додаткові запитання – максимумно 30 балів.

За результатами складання заліку якість підсумкових знань аспіранта оцінюється за рейтинговою системою та трансформується в національну шкалу та шкалу ECTS.

III.1. Результати навчання, методи викладання і форми оцінювання.

Результати навчання	Методи викладання і навчання	Форми оцінювання
РН 02 Знання методів наукових досліджень та вміння їх використовувати на належному рівні; вміння вишукувати, опрацьовувати, аналізувати та синтезувати отриману інформацію (архівні джерела, наукові статті, науково-аналітичні матеріали, бази даних тощо).	Виконання аспірантами самостійних завдань. Методична організація та самоорганізація аспірантами прочитання та критичного аналізу фахової літератури. Написання аспірантами письмової роботи.	Перевірка якості прочитання та критичного аналізу аспірантами фахової літератури. Відповіді та дискусії на семінарських заняттях. Перевірка якості виконання самостійних завдань.
РН 03 Знання теорії і розуміння методології системного аналізу, принципів застосування системного підходу при дослідженні соціально-економічних процесів та явищ, вміння використовувати методологію системного аналізу у сфері археології та антропології;	Семінарські обговорення; Доповідь на одну із семінарських тем. Індивідуальний міні-проект (дослідження): доповідь на одну із семінарських тем із пошуком додаткових джерел.	Відповіді та дискусії на семінарських заняттях. Письмова дослідницька робота. Перевірка якості виконання самостійних завдань.
РН 04 Знання змісту і порядку розрахунків основних кількіс наукометричних показників ефективності наукової діяльності (індекс цитування, індекс Гірша (h-індекс), імпакт-фактор (IF).	Практичні роботи. Робота у міні-групах та парах під час занять.	Поточний контроль активної участі аспірантів у практичних заняттях. Відповіді та дискусії на семінарських заняттях.
РН 05 Знання і вміння використовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології, комп'ютерні засоби та програмне забезпечення при проведенні археологічних та	Практичні роботи. Робота у міні-групах та парах під час занять.	Поточний контроль активної участі аспірантів у практичних заняттях. Відповіді та дискусії на семінарських заняттях.

антропологічних наукових досліджень.		
РН 06 Вміння та навички працювати з сучасними бібліографічними і реферативними базами даних, а також наукометричними платформами(Scopus, Web of Science, Index Copernicus, Web of Knowledge, GeoRef та ін.).	Практичні роботи. Робота у міні-групах та парах під час занять.	Поточний контроль активної участі аспірантів у практичних заняттях. Відповіді та дискусії на семінарських заняттях.
РН 07 Знання, розуміння, вміння та навички використання правил цитування та посилання на використані джерела, правил оформлення бібліографічного списку, розуміння змісту і порядку розрахунків основних кількісних наукометричних показників ефективності наукової діяльності.	Семінарські обговорення; Доповідь на одну із семінарських тем. Індивідуальний міні-проект (дослідження): доповідь на одну із семінарських тем із пошуком додаткових джерел.	Відповіді та дискусії на семінарських заняттях. Письмова дослідницька робота. Перевірка якості виконання самостійних завдань.
РН 09 Знання у виявленні локальних особливостей розвитку окремих регіонів України у доісторичний період; антропологічного складу населення України у різні історичні періоди; побуту та умов життя давнього населення від появи людини на території сучасної України до XXI ст.; міграційних тенденцій у давнину на території сучасної України та їх комплексний аналіз;	Виконання аспірантами самостійних завдань. Методична організація та самоорганізація аспірантами прочитання та критичного аналізу фахової літератури. Написання аспірантами письмової роботи.	Перевірка якості прочитання та критичного аналізу аспірантами фахової літератури. Відповіді та дискусії на семінарських заняттях. Перевірка якості виконання самостійних завдань.
РН 11 Вміння класифікувати типи матеріальної культури давніх суспільств; використання природничих методів дослідження для комплексної характеристики давніх суспільств;	Семінарські обговорення; Доповідь на одну із семінарських тем. Індивідуальний міні-проект (дослідження): доповідь на одну із семінарських тем із пошуком додаткових джерел.	Відповіді та дискусії на семінарських заняттях. Письмова дослідницька робота. Перевірка якості виконання самостійних завдань.

реконструювати господарські структури давніх суспільств та хід соціально-історичного процесу; визначати пріоритетні напрямки розвитку історичної науки.		
РН 12 Знання методологічних питань вивчення давньої історії за матеріальними залишками; розвитку сільського господарства протягом часу існування відтворювальної економіки на теренах України; історії та ролі металургії давніх суспільств; напрямів удосконалення технологій давніх виробництв(обробки каменю, кістки, шкіри, дерева, виробництва скла тощо);	Семінарські обговорення; Доповідь на одну із семінарських тем. Індивідуальний міні-проект (дослідження): доповідь на одну із семінарських тем із пошуком додаткових джерел.	Відповіді та дискусії на семінарських заняттях. Письмова дослідницька робота. Перевірка якості виконання самостійних завдань.
РН 16 Знання основних сучасних методик та підходів археологічного дослідження; теоретико-методологічних основ реконструкції давньої історії за матеріальними залишками; вміння визначати специфічні риси різного типу соціумів давнини; обґрунтовувати перспективні напрями модернізації методів археологічного дослідження та концепцій національної ідентичності.	Практичні роботи. Робота у міні-групах та парах під час занять.	Поточний контроль активної участі аспірантів у практичних заняттях. Відповіді та дискусії на семінарських заняттях.

III.2. Умови визначення навчального рейтингу дисципліни.

Види робіт/форми контролю	Кількість робіт	Максимум балів за заняття/вид роботи	Разом
Семінарські заняття	7	5	35

Самостійна робота	1	25	25
РАЗОМ (за роботу у семестрі):			10
Залік			30
РАЗОМ			100

III.3. Критерії оцінювання знань і вмінь з дисципліни.

Види робіт	Кількість балів	Критерії оцінювання
<i>Семінарське заняття</i>	2	Доповнення
	4	Відповідь із використанням основної літератури (з урахуванням повноти відповіді)
	5	Відповідь із використанням основної та додаткової літератури (з урахуванням повноти відповіді)
<i>Самостійна робота</i>	0	Завдання не виконане або містить плагіат.
	1–10	Завдання виконане не повною мірою; автор не виявляє навичок аналізу і логічного та послідовного викладу; подекуди припускається помилкових суджень; робота не вчитана й оформлена неналежним чином.
	11-24	Автор демонструє достатню обізнаність із програмним матеріалом дисципліни та вміння логічно і послідовно викладати свої судження на письмі. Разом із тим, завдання виконане недостатньо повною мірою; роботі бракує аналітичного характеру.
	25	Завдання виконане вчасно і повною мірою; автор демонструє належний рівень знання і розуміння програмного матеріалу дисципліни; виявляє аналітичні здібності, здатність до самостійного, системного, логічного і послідовного мислення. Робота вчасно подана й оформлена у відповідності до вимог.

III.4. Порядок перерахунку показників нормативної 100-бальної університетської шкали оцінювання в національну 4-бальну шкалу та шкалу ECTS.

За шкалою ОНП	За національною шкалою		За шкалою ECTS
	Екзамен	Залік	
91 – 100	5 (відмінно)	Зараховано	A (відмінно)
81 – 90	4 (добре)		B (дуже добре)
71 – 80			C (добре)

66 – 70	3 (задовільно)		D (задовільно)
60 – 65			E (достатньо)
30 – 59	2 (незадовільно)	Не зараховано	FX (незадовільно – з можливістю повторного складання)
1 – 29			F (незадовільно – з обов’язковим повторним курсом)

IV. ПОЛІТИКА ДОБРОЧЕСНОСТІ

Виконання навчальних завдань і робота в курсі має відповідати вимогам викладених у законах України [«Про авторське право і суміжні права»](#), [«Про освіту»](#), [«Про наукову і науково-технічну діяльність»](#), [«Про науково-технічну інформацію»](#), [«Про вищу освіту»](#) та [«Положення про організацію освітнього процесу для аспірантів та здобувачів ступеня доктора філософії поза аспірантурою у Інституті археології НАН України»](#) затвердженого Вченою радою Інституту археології НАН України 15 червня 2017 р. Протоколом №6.

Розробники курсу очікують, що всі учасники є апріорно є рівноправними колегами які здійснюють самостійні дослідження. Усі матеріали включно з наданими електронними копіями публікацій надаються виключно з навчальною метою і не можуть бути поширені чи використовуватись поза межами навчальних завдань курсу, або третіми особами.

У разі неможливості з поважних причин бути присутніми на лекційному занятті аспіранти зобов’язані повідомити викладача про це. Матеріал пропущених лекційних занять повинен бути відповідним чином опрацьований. Відсутність аспіранта на семінарському занятті зобов’язує його виконати додаткове завдання з тематики курсу.

Затверджено

**Вченою радою Інституту археології НАН України
Протокол № 7 від 22 червня 2022 р.**